

FN ettergår Obama

OBSERVATØR:

Rettsprofessor Øyvind Ravna, opprinnelig fra Tana, fulgte deler av James Anayas USA-besøk som observatør. – En spesiell og lærerik opplevelse, sier han til Sågat. (Foto: Privat)

Det bor anslagsvis 2,7 millioner urfolk i USA. Nå har FNs spesialrapportør James Anaya rettet kritisk blikk mot supermaktens urfolkspolitikk. Mange venter spent på dommen, deriblant president Barack Obama.

LEIF T. TROSTEN

FNs Spesialrapportør James Anayas var på offisielt besøk i USA i perioden 23. april til 4. mai. Som en del av besøket arrangerer Universitetet i Arizona, Tucson, i samarbeid med FN-rapportøren, konferansen «The Significance of the Declaration On The Rights Of Indigenous Peoples».

Her deltok også tanamannen

Øyvind Ravna (50) som observatør. Han ble nylig den første samiske professoren i rettsvitenskap. Han er vår kompetente hovedkilde i denne saken.

Lærerik

– Anayas besøk var en konsentrert undersøkelse av menneskerettsforholdene for de anslagsvis 2,7 millionene urfolk i USA, blant annet vurdert opp mot den minstestandarden som stilles opp i FNs erklæring om urfolksrettigheter fra 2007, og som USA sluttet seg til i 2010. Undersøkelsen skal danne grunnlag for spesialrapportørens evaluering av status i USA på dette området, forteller Ravna.

Konferansen i Tucson belyste forskjellige sider av forpliktelsene USA har påtatt seg ved å signere Urfolksdeklarasjonen. Det var også lagt opp til konsultasjoner og vitneprov fra mange urfolksrepresentanter.

– Mange av vitnemålene som ble fremmet under konferansen var sterke å høre på og gjorde

dette til en spesiell og lærerik opplevelse, sier Ravna.

Assimilering

I siste halvdel av 1800-tallet ble de siste «First Nations», eller indianere om en vil, som ikke hadde akseptert å gi fra seg landområdene sine til amerikanske myndigheter og flytte inn i reservert, tvunget i kne med militærmakt, fratatt hester og våpen de trengte til jakt, og presset til å leve på almisser i reservatene. Det ble opptakten til en assimileringsspolitikk som har gjort at svært mange urfolk i USA har mistet sitt språk, langt på veg egen kultur og den nære kontakten med naturen som har kjennetegnet deres kultur. En sentral del av denne politikken besto i å «tildel» urfolkene et stykke jordbruksland (fra deres egne tradisjonsland).

– Ofte av en kvalitet hvite jordbrukere ikke ville ha, og med en målsetning om at «de ville» skulle forlate jeger- og nomadlivet og bli fredelige jordbrukere på de hvite amerikanernes premisser,

sier Ravna.

Utsletting

På internatskoleutstillingen til det velrenommerte Heard Museet i Phoenix, Arizona, som Ravna besøkte rett etter konferansen, får man et godt inntrykk av denne massive assimileringen og kulturturtslettingen. Her kan man eksempelvis lese sitater fra slutten av 1800-tallet, hvor velmenende skolefolk og indianeragenter uttalte:

«Flytt et spedbarn født blant de ville til siviliserte omgivelser, og han vil vokse og tilta seg et kultivert språk og en dannet væremåte».

Et annet sitat viser at det ikke bare var urfolkene som ble tvunget til å gi fra seg land, men rett og slett deres kultur som ble betraktet som et problem:

«Når en indianergutt eller -jente forlater internatskolen med en utdanning, vil indianerproblemet for han og hans etterkommere for alltid være løst».

– Innbefattet i assimileringen

var forbud mot religiøse uttrykk som soldansen og andre seremonier, forbud mot bruk av eget språk på skolene; ja i det hele en systematisk ydmykelse og utsletting av den opprinnelige amerikanske kulturen, sier Ravna.

Bryter folkeretten

Han undres over at dette fikk fortsette nærmest uforstyrret også etter annen verdenskrig, da FNs verdenserklæring om menneskerettigheter fikk stor oppslutning internasjonal og menneskerettighetene generelt sett fikk en helt annen plass enn de hadde hatt tidligere på 1900-tallet.

– Det gjør at den altomfattende assimileringsspolitikken allerede den gang kunne ha vært karakterisert som menneskerettsstridig. At reservatstrukturen i USA skaper store sosiale problemer som fortsatt bidrar til å bryte ned urfolks kultur, økonomi og levesett, kan sies å være i strid med både FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 og flere bestemmelser i FNs urfolks-